

પ્રવચન-૨ તા. ૨૨-૮-૨૫ સવાર
Episodes 194 - 195

Episode 194

ભેદજ્ઞાનનો અફર નિર્ણય

તત્ત્વનિર્ણય	જ્ઞાનીની પ્રેરણા
* પ્રશ્ન - સત્સંગ, વાંચન - અનુભવ કેમ નહીં - અંતરમાં યથાર્થ કારણ આપ્યું નથી - સ્વભાવ તરફનો તો આત્માનું કાર્ય થાય * પ્રયત્ન કરે સંસારનો - માંગે આત્માનું - પ્રયત્ન કરે રાગનો - માંગે સ્વભાવનું - જ્ઞાન / રુચિનો - મોક્ષનું - અંતર્મુખી ઉત્સાહ કારણ છે	* પ્રથમ હું આત્મા - શુદ્ધ - ત્રિકાળી - પર્યાયને જાણે - વિકાર એ વિભાવ છે - મારો સ્વભાવ નથી - મારો સ્વભાવ તો * અફર રાગની ચૈતન્યનો નિર્ણયથી હોંસ નહીં ઉત્સાહ - Eg. વિમાન - needs for નક્કર ભૂમિ ઉડાણ - વિવેકજ્યોતિથી - રાગ-દ્વેષનો ક્ષય * વિવેકજ્યોતિથી - રાગ-દ્વેષ - કર્મની પરંપરા તૂટે છે - નિર્મળ પર્યાયની પરંપરા પ્રગટ થાય છે
* તત્ત્વનિર્ણય - ધર્મની નક્કર ભૂમિકા - આત્મપ્રેમી દેહનો ખ્યાલ બને ભૂલી જાય - જ્ઞાનની નિર્મળતામાં - અલ્પ કાળે મોક્ષ - Eg. પોતાનો photo * હું આત્મા - શુદ્ધાત્મા - ત્રિકાળી ધ્રુવ - વિકાર જેટલો નહીં - વિકારકાળે ત્રિકાળીનો સ્વીકાર વિકાર તરફ ન ઝૂકે - વિકાર - Eg. સમુદ્રમાં ક્ષણિક પર્યાયમાં મેલું મોજું * સ્વભાવનો નિર્ણય - પર્યાયની અલ્પજ્ઞતા સ્વભાવ નથી - રાગ અને અપૂર્ણતા વગરનો એક જ્ઞાયકભાવ - Eg. બાળક - પૂર્ણ લાડવો * વ્યવહાર - પરમાર્થ શ્રદ્ધા - Eg. નાણાં આપવાનો સ્વીકાર - નાણાં ચૂકવે (વ્યવહાર-પરમાર્થ શાહુકાર)	* જ્ઞાનીના સંગે - પોષણ - Eg. બ્રહ્મચારી - તેવો જ રાગને સંગ પોષણ નહીં - જ્ઞાનીએ છૂટા કર્યા - તેમના સંગે * જ્ઞાની - દેહ / રાગથી તદ્દન ભિન્નપણું - Eg. વાણિયો / મુસલમાન પાડોશી - તન્મય / ભેદજ્ઞાનમાં સદા aware * જ્ઞાનીનું ચિહ્ન - Eg. રાજા ધજાથી ઓળખાય - જ્ઞાનમય અસાર / અશરણ પરિણામથી સંસારથી પાછો વળીને * શરીરમાં કોઈ ચિહ્ન નહીં - શરીરની અમુક ક્રિયા વડે નહીં - શરીર / રાગનો કર્તા નહીં - જ્ઞાતામાત્ર
* નિર્ણય પ્રમાણે - વીર્યનો વેગ વળે - પુરુષાર્થની દિશા ખૂલે - Eg. સગપણ ઘર - ધન પછી મારાં નથી * પ્રવૃત્તિઓ - છતાં લક્ષ તો - Eg. બાપના - લક્ષ તો ઘરે સાસરાનું ઘર - સમાગમ - દેવગુરુ બહુમાન - સ્વ તરફ ઝુકાવ * અફર નિર્ણય is like - Eg. સમ્યગ્જ્ઞાનરૂપી દોરો - પોતામાં પરોવ્યો - Eg. ઓછું અધિક - સ્વભાવ આવડે વાંધો નહીં સ્વીકાર ઝુકાવ	* જ્ઞાનીનું દર્શન - યાદ કરાવે - Eg. છત્રી - છત્રીવાળો - છત્રીનું ભૂલી ગયો ભાન - જ્ઞાનીની ઓળખાણ - આત્માના દર્શન - સ્વરૂપનું ભાન * જ્ઞાનીની નિકટતા તે - આત્મભાવની નિકટતા - ક્ષેત્રથી નિકટતા is not નિકટતા

Episode 195

છંદ ૩

ભેદવિજ્ઞાનનું મહત્વ

<u>જ્ઞાન કેવું છે?</u>	<u>Eg. ભેદજ્ઞાનરૂપી કરવત</u>
* સંવર અધિકાર એટલે - ભેદવિજ્ઞાનના મહિમાનો અધિકાર	* શરીર આત્માનો સંયોગ છે એકરૂપ માને છે (દેહાધ્યાસથી) જુદાં જાણે છે (ભેદવિજ્ઞાનથી)
* જ્ઞાન કેવું છે? a) શુદ્ધ (નિર્મળ - નિર્વિકાર) - પરભાવથી રહિત છે તેથી - જ્ઞાન વિભાવને જાણે તોપણ અશુદ્ધ થતું નથી (Snow fire are seen by eyes) b) સ્વતંત્ર (freedom) - સ્વ-પરનું સ્વરૂપ બતાવે છે તેથી - તું સ્વતંત્ર છે પણ તારી આઝાદી તારા દ્રવ્ય સુધી - Eg. India independent - move લાકડી anyhow - your freedom is till your નાસિકા - from my નાસિકા, my freedom starts c) એકરૂપ (અભેદ) - એમાં કોઈ પરવસ્તુનો મેળ નથી તેથી d) નિરાબાધ (અબાધિત) - નય-પ્રમાણની (વિકલ્પોની) એમાં બાધા નથી તેથી	* પોતાનું પરમાં નહીં પરનું પોતામાં નહીં મેળવવું Eg. Borrowed money
* એવી ભેદજ્ઞાનની તીક્ષ્ણ કરવત Eg. લાકડા પર મૂકવાથી બે ભાગ પડી જાય અંદર પ્રવેશીને a) સ્વભાવ-વિભાવ b) જડ-ચેતનને જુદાં જુદાં કરી નાખે છે * તે જડરૂપ તથા ચેતનરૂપ બેઉ દ્રવ્યને જુદા જુદા જાણવાનો વિવેક લાવે છે * Eg. તાવ / ક્રોધ / જાણનાર - શેમાં હું કરવું? - પરદ્રવ્ય છે - મારો સ્વભાવ નથી - મારો સ્વભાવ છે	* વળી અંતરાત્મામાં ભેદન કરીને સ્વભાવ અને વિભાવને જુદા જુદા કરે છે (જાણે છે) * સ્વભાવ - વિભાવનું ભેદજ્ઞાન a) જ્ઞાન / રાગની ભિન્નતા b) ધ્રુવ / પર્યાયનો ભેદ * ભેદજ્ઞાન માટે દૃષ્ટાંત of પ્રજ્ઞાછીણી - કરવત Eg. હંસ દૂધ પાણી * સૂક્ષ્મબુદ્ધિ - વિવેકબુદ્ધિ જેથી જડ / ચેતન - સ્વભાવ / વિભાવ જુદાં ભાસે * All have ભેદજ્ઞાન Eg. All go to your home Eg. Wear your footwear * But this is સૂક્ષ્મ ભેદજ્ઞાન જ્ઞાનની પર્યાય - સૂક્ષ્મ / નિર્મળ * જ્ઞાન અલગ નથી કરતું છૂટું / જુદું - જાણે છે * હું જ્ઞાનમય - like sky રાગ - like clouds Eg. શ્રીખંડમાં કાંકરી જીભ દ્વારા છોડી દે છે

(Continued)

ભેદજ્ઞાનીઓની રુચિ	પ્રજ્ઞાણીણી
* તે ભેદજ્ઞાન જેમના હૃદયમાં ઉત્પન્ન થયું છે તેમને - પરદ્રવ્યમાંથી રુચિ ખસી જાય - ધનાદિ પરિગ્રહમાં રહે તોપણ - આત્મિક રસનો આનંદ લે છે * તેમને પરસંગ રુચિતો નથી - દ્વેષ પણ થતો નથી - બીજાની જરૂર નથી - independent * તેઓ આત્મભાવમાં રહે છે - Eg. આનંદના કુંડમાં સ્નાન કરે છે - Eg. આનંદના કુવારામાં સ્નાન કરે છે * પરસંગ - પર સહારો - પરભાવ રુચિતો નથી પરમાનંદમાં મસ્ત રહે છે * જ્ઞાનસ્વરૂપી પરમાત્મધારાને પારખે છે અને આનંદ પામે છે Eg. શેરડી - કૂચા - રસ	* આત્માર્થીએ જીવનમાં કરવા જેવું કાર્ય - રાગથી જ્ઞાન જ્ઞાનસ્વરૂપમાં ભિન્નતા સાથે એકતા સ્થિર - ગમે તેવા સંયોગોમાં - એકતા નહીં * મોક્ષનું સાધન મારામાં છે - મારું જ્ઞાન જેટલું અંતર્મુખ - બહિર્મુખ નહીં - સાધન છે - Eg. ભગવતી પ્રજ્ઞા * ભગવતી પ્રજ્ઞા - તીક્ષ્ણ સૂક્ષ્મ તીખી - ઉગ્ર જ્ઞાન બુદ્ધિ awareness - જ્ઞાન / રાગને એકતા તોડે ભિન્ન જાણી ભિન્ન રાખે * આત્મભાવ - બંધભાવને - સંધિમાં - પટકી - છેદી નાંખે - અજ્ઞાનીને એક જ ભાસે * મુક્તિ પમાડે - સર્વ જગતથી જાગૃતિપૂર્વક પ્રયત્નથી પાછો વળી સંધિ પર - પટકીને પ્રજ્ઞા આત્મા મુક્તિનો જુદાં પાડે તરફ વળે પ્રયત્ન
* પરલક્ષી પરિણામ - ઔદયિકભાવ સ્વભાવલક્ષી પરિણામ - મોક્ષમાર્ગ * સંવર પર દૃષ્ટિ કરવાથી સંવર ઉત્પન્ન નહીં થાય - Because it's પર્યાય - on શુદ્ધાત્મા * નિર્મળ કે મલિન પર્યાય બન્ને સમાન છે - Eg. બ્રહ્મચારી માટે સ્વસ્ત્રી - પરસ્ત્રી નથી - ધ્રુવ પર દૃષ્ટિ ઠરવી જોઈએ	* જ્ઞાનીની પ્રેરણા - એક વાર હાથમાં સંધિ પર પ્રજ્ઞાણીણી લે પટકાવ - ઉલ્લાસપૂર્વક ઉદ્યમ કરી બંધને છેદ * આત્માર્થીનું કર્તવ્ય / ભાવના - કષાય ઉપશાંતાદિ યોગ્યતા - સમ્યક્ શ્રવણ Eg. પુત્રનાં લક્ષણ પારણેથી * મનુષ્યપણું - game changer - Eg. વીજળીના ઝબકારે - ભેદજ્ઞાનનો દોરો - અનંત કાળે આવો અવસર - શૂરવીર બનીને * અનંતો પુરુષાર્થ - અનંત પરદ્રવ્ય / પરભાવથી - પોતાના જ્ઞાનને જુદું રાખવું - Eg. ડુંગરા ચઢવા - ભૂખ્યા રહેવું તે નહીં